

ခရစ်ယာန် သာသနာပြု စစ်ဆင်ရေး (ဒုတိယ အကြိမ်)

ပထမကြိမ် ခရစ်ယာန် သာသနာပြု စစ်ဆင်ရေးဖြင့် ကျူးကျော် သိမ်းပိုက်နယ်မြေတို့အား မွတ်စလင်တို့မှာ ပြန်လည် တော်လှန်လာချိန်တွင် ထိုတော်လှန်မှုတို့အား ဖိနှိပ် ထိန်းချုပ်ထားနိုင်ရန် ခရစ်ယာန် ဘုန်းတော်ကြီး ဘားနာဒ်နှင့် မြောက်များစွာသော ခရစ်ယာန် ဘုန်းကြီးများ တပ်လှန်နှိုးဆော်လေတော့သည်။ သမိုင်းတွင် ဒုတိယအကြိမ်မြောက် ခရစ်ယာန် သာသနာပြုစစ်ဆင်ရေး မတိုင်မှီ ခရစ်ယာန် သာသနာပြု စစ်ပွဲလေးများ ဖြစ်ခဲ့ပေသည်။ ၎င်းတို့မှာ အေဒီ ၁၁၀၁ ခုနှစ်တွင် မွတ်စလင်တို့အား ကျူးကျော်သော စစ်ပွဲဖြစ်၍- ခါလစ် အာဆလမ် ဦးဆောင်သော တွက်များက နိမ်နင်းနိုင်ခဲ့သဖြင့် ခရစ်ယာန် သာသနာပြုများ ဦးကျိုးသွားခဲ့သော ကျူးကျော်မှုဖြင့်၊^၁ ၁၁၀၇ မှ ၁၁၁၀ အတွင် နော်ဂေ ဘုရင်ဦးဆောင်သော စစ်ပွဲတို့ ဖြစ်သည်။

သမိုင်းဝင် ဒုတိယ အကြိမ် ၁၁၄၇-၁၁၄၉

မွတ်စလင်တို့ အဒက်ဇာအား အောင်နိုင်ပြီး ဂျေရုဆလင်တွင် မွတ်စလင်နှင့် ခရစ်ယာန်တို့ ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူပြန်လည်နေထိုင်နိုင်သည့် ကာလလေး ပြီးနောက် ခရစ်ယာန် ဘုန်းတော်ကြီးများက ဒုတိယအကြိမ်မြောက် ခရစ်ယာန် သာသနာပြု စစ်ဆင်ရေးများ ပြုလုပ်ရန် လှုံ့ဆော်တော့သည်။ သို့ဖြင့် ဘုရင်ခံ လူးဝစ် ၇ နှင့် ကွန်နရ ၃ တို့ လက်အောက်ခံ ပြင်သစ်နှင့် ဂျမနီတောင်ပိုင်း ကျူးကျော်သာသနာပြု စစ်တပ်များမှာ အေဒီ ၁၁၄၇ ခုတွင် ဂျေရုဆလင်သို့ ချီတက်လေတော့သည်။ သို့သော် အဓိက တိုက်ပွဲကြီးများ အားလုံး၌ အထိနာ ကျဆုံးခဲ့ရသည်။ သီးခြား လွတ်လပ်မြေဖြစ်သော ဒမတ်စကတ်သို့ ထိုးစစ်ဆင်မှုသည်လည်း စစ်ဦးကျိုး ရှုံးနိမ့်ခဲ့ရပြီး ထိုမြို့သည် မကြာမှီပင် ခရစ်ယာန် သာသနာပြု ကျူးကျော်သူတို့၏ မဟာရန်သူတော်ကြီး နရ်ရွဒ်ဒင် ဇန်ဂျီ၏ လက်တွင်းသို့ ရောက်ခဲ့သည်။^၂



၁၁၄၂ ခုနှစ် အရှေ့ပိုင်း ဒေသ - ဥရေပနှင့် ခရစ်ယာန်နိုင်ငံများပြ မြေပုံ

သို့သော် အခြားတစ်ဘက် ဖြစ်သော မြေထဲပင်လယ်ဒေသတွင် ခရစ်ယာန်ကျူးကျော်သူများက ကျူးကျော်မှုများ အောင်မြင်ခဲ့၍ မြောက်ပိုင်း ခရစ်ယာန် သာသနာပြုစစ်တပ်များမှာ ပေါ်တူဂီတွင် ရပ်နားလျက် ပေါ်တူဂီဘုရင် အဖွန်ဆို ၁ နှင့် ပူးပေါင်းကာ လစ်ဘွန်ဒေသအား ကျူးကျော် သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့သည်။^၂ ထပ်မံအင်အားဖြည့်ပေးသော ကောင်င့်နရေနိုး ဘရင်ဂါ၏ စစ်သည်များဖြင့် ပူးပေါင်း၍ နောက်နှစ်တွင် တော်တိုစာ မြို့အား သိမ်းပိုက်ခဲ့ပြန်သည်။^၃ ၁၁၅၀ ခုနှစ်တွင် ပြင်သစ်နှင့် ဂျာမနီ ဘုရင်များက မည်သည့် အောင်ပွဲမှ မရဘဲလျက် ဂျေရုဆလင်မှ သူတို့၏ တိုင်းပြည်များသို့ ပြန်လည် ဆုတ်ခွဲ လာခဲ့သည်။ ဒုတိယအကြိမ် ခရစ်ယာန် သာသနာပြုစစ်အား လှုံ့ဆော်ခဲ့သည့် ဘုန်းတော်ကြီး ဘားနာဒ်မှာ မကျေမနပ် အကြီးအကျယ် ဖြစ်ခဲ့တော့သည်။ ထိုအတော်အတွင်း အေဒီ ၁၁၄၇ တွင် ဂျာမနီမြောက်ပိုင်းနှင့် ဒိန်းတို့သည်လည်း ဝိန်း ဒေသအား တိုက်ခွဲရာ အောင်မြင်မှု မရရှိခဲ့ချေ။

ခရစ်ယာန် သာသနာပြု စစ်ဆင်ရေး (တတိယ အကြိမ်) ၁၁၈၇-၁၁၉၂



လန်ဒန်မြို့ ဝက်မင်စတာ နန်းတော်မှ အင်္ဂလန် ဘုရင် ရစ်ချ်ချက် (ခြင်္သေ့နုလုံးသား ရစ်ချ်ချက်)၏ ရုပ်တု

အချင်းချင်း သွေးကွဲ ရန်ဖြစ်နေကြသော မွတ်စလင်တို့သည် ဆလားဒင်၏ လက်အောက်၌ စည်းလုံးညီညွတ်ခဲ့၍ အင်အား ရှိသော ပြည်ထောင်စုကို ဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့သည်။^၉ ဆလားဒင်သည် ဟက်တင်စစ်ပွဲ၌ အနိုင်ရပြီးနောက် စည်းလုံးညီညွတ်မှု ပြိုကွဲ နေသော ခရစ်ယာန် သာသနာပြု စစ်သည်များအား အေဒီ ၁၁၈၇ တွင် အလွယ်တကူပင် ပြန်လည်လွှမ်းမိုးနိုင်ခဲ့သည်။ ခရစ်ယာန်သာသနာပြု လူရမ်းကားများ၏ ရန်ကို ကြောက်ရွံ့နေရသော ဘိုင်ဇန်တိုင်ပြည်သား ခရစ်ယာန်များကလည်း ဆလားဒင် အား မဟာမိတ်ပြုခဲ့သည်။

ဆလားဒင်၏ အောင်မြင်မှုအတွက် ဥရောပတို့ တုန်လှုပ်ခဲ့တော့သည်။ သို့ဖြင့် ဂျာမနီပြည်ရှင် ဖရီဒီရက်ခ် (အာဏာသက် ၁၁၅၂- ၁၁၉၀)၊ ပြင်သစ်ဘုရင် ဖီလက်ပ် ၂ သြဂါတ်တောင် (အာဏာသက် ၁၁၈၀-၁၂၂၃)နှင့် အင်္ဂလန်ဘုရင် ခြင်္သေ့နုလုံး သား ဘုရင် ရစ်ချ်ချက် (အာဏာသက် ၁၁၈၉-၁၁၉၉) တို့က ခရစ်ယာန် သာသနာပြုစစ်ကို တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ ထို သာ သနာပြုစစ်တွင် ပြည်သူတို့၏ သဘောထားမှာ အဓိက မကျခဲ့ချေ။ စစ်ချီရာ လမ်းခရီး၌ ဖရီဒီရက်ခ် (ဂျာမနီ) သေဆုံးခဲ့ပြီး သူ၏ လူတစ်စုသာ ဂျေရုဆလင်သို့ ရောက်ခဲ့သည်။ ကျန် နှစ်ဖွဲ့ (ပြင်သစ်နှင့် အင်္ဂလန်)တို့မှာ ဂျေရုဆလင်သို့ ရောက်ရှိခဲ့ သော်လည်း နိုင်ငံရေး ပဋိပက္ခဖြင့် အခက်ကြုံခဲ့ရသည်။ နော်မန်ဒီ နယ်စား ရစ်ချ်ချက်၏ ထိန်းချုပ်မှုကြောင့်အား ပြန်လည်ရ ယူရန် ကြံစီလျက် ဘုရင်ဖီလက်ပ်က ဖျားနာသည်ဟု ဟန်ဆောင်ကာ ပြင်သစ်သို့ ပြန်လှည့်ခဲ့သည်။ ရစ်ချ်ချက်မှာ ဆိုက် ပရပ် ကျွန်းအား ဘိုင်ဇန်တိုင်တို့ ထံမှာ ၁၁၉၁ ခုနှစ်တွင် သိမ်းပိုက်ထားခဲ့သည်။^၂

ဆိုက်ပရပ်မှာ ခရစ်ယာန် သာသနာပြုစစ်တပ်၏ စစ်စခန်းအဖြစ် ရာစုနှစ်ချီ၍ အသုံးပြုခဲ့ရပြီး ၁၅၇၁ နှစ်ထိ ဥရောပသားတို့ ၏ လက်ထဲ၌ ရှိနေခဲ့သည်။

စစ်ကြောင်း တလျှောက် သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့သော အင်္ဂလန်ဘုရင် ရစ်ချ်ချက်သည် အာရ် မြို့အား သိမ်းပိုက်လျက် ဒေသတွင်း မွတ်စလင် အားလုံးအား ဓားစာခံ အဖြစ် ဖမ်းဆီးထားခဲ့သည်။ ထို့နောက် ညှိနှိုင်းမှုများ မပြေလည်ခဲ့၍ ထိုမွတ်စလင်အားလုံး ကို သတ်ဖြတ်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် ခရစ်ယာန် သာသနာပြုကျူးကျော်သူများသည် မြေထဲပင်လယ် ကမ်းရိုးတန်း တောင်ဖက် ပိုင်းသို့ ချီတက်ခဲ့သည်။ ၎င်းတို့သည် အာဆွတ် အနီးဝမ်းကျင်ရှိ မွတ်စလင်တို့အား တိုက်ခိုက်အောင်မြင်ခဲ့ပြီး ဂျေရုဆလင် အား လှမ်းမြင်လောက်သော အကွာအဝေးရှိ ဂျက်ဇာမြို့ကို သိမ်းပိုက်လိုက်သည်။^၂

သို့သော် ရက်ချိချက်သည် သူ့အနေဖြင့် ဂျေရုဆလင်အား သိမ်းပိုက်နိုင်မည်ဟု မယုံကြည်ခဲ့ချေ။ သာသနာပြု စစ်သား အများစုမှ ဥရောပသို့ နောက်ကြောင်းပြန်လှည့်သွားခဲ့သည်။ သို့ဖြင့် ထိုတတိယ အကြိမ်မြောက် ခရစ်ယာန် သာသနာပြု စစ်ကြီးမှာလည်း ဂျေရုဆလင်အား မသိမ်းပိုက်နိုင်ဘဲ ပြီးဆုံးခဲ့ရသည်။ ရက်ချိချက်ကိုယ်တိုင်လည်း နောက်နှစ်ပိုင်းတွင် ဆလာဒင်နှင့် စစ်ပြေငြိမ်းစာချုပ်ချုပ်လျက် ဥရောပသို့ ပြန်သွားခဲ့သည်။ ထိုစာချုပ်တွင် နှစ်ပြည် ကုန်ကူးသန်းမှုအား ခွင့်ပြု ရန်နှင့် လက်နက်မကိုင်ဆောင်သော ခရစ်ယာန်များ ဂျေရုဆလင်သို့ ဘုရားခွင့်ပြုရန် ပါဝင်ခဲ့သည်။

ခရစ်ယာန် သာသနာပြု စစ်ဆင်ရေး (စတုတ္ထအကြိမ်) ၁၂၀၂-၁၂၀၄

စတုတ္ထအကြိမ်မြောက် ခရစ်ယာန် သာသနာပြု စစ်ဆင်ရေးအား ပုပ်ရဟန်းမင်း အင်နိုးစင့် ၃ မှ ဦးဆောင် စချီခဲ့သည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဂျေရုဆလင်မှ အီဂျစ်တစ်လျှောက် သိမ်းပိုက်သာသနာပြုရန် ဖြစ်သည်။ ဗင်နစ်တင်နှင့် ဒေါက်ရီ အင်ရီကို ဒန်ဒိုလို တို့မှ ခရစ်ယာန် သာသနာပြုတို့အား အင်အားဖြည့်နားခံရန် ခရစ်ယာန်မြို့ ဇာရာအား စာရင်းသွင်းခဲ့သည်ကို စာချုပ် ပါ အတိုင်း ခရစ်ယာန် သာသနာပြု စစ်တပ်တို့အား ရိက္ခာ အင်အား ဖြည့်ဆည်းမှုများ ပျက်ကွက်ခြင်းများကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဤအချက်၌ လူထုထံမှ ဆက်ကြေးပျက်ကွက်မှုများမှာ ဆက်သွယ်ရေးကြောင့်ဟု ဆုံးဖြတ်ကြသည်။^၅ သို့ဖြင့် ခေါင်းဆောင် များမှာ ကွန်စတန်တီနီဘယ်သို့ ချီတက်ရန် ဆုံးဖြတ်ကြပြီး ထို၌ ဘိုင်ဇန်တိုင် လွတ်မြောက်နယ်မြေ နန်းတည်ရန် အား ထုတ်ခဲ့သည်။ အခြေအတင် နားလည်မှု များစွာ ကင်းမဲ့ခြင်းနှင့် အထိကရုန်းများ ဆက်တိုက်ဖြစ်ခဲ့ပြီးနောက် အသိ အမှတ် ပြု မခံရသော မြို့များမှ သာသနာပြု စစ်သည်များသည် ၁၂၀၄ ခုနှစ်တွင် လက်တင် အင်ပါယာကို ထူထောင် လိုက်ပြီး ဘိုင်ဇန်တိုင် အင်ပါယာ အတွင်း ခွဲထွက်သော သာသနာပြုစစ်သားများ ကိုယ်ပိုင် နယ်များ ဆက်တိုက် ထူထောင် လေ တော့သည်။ ထိုသို့ ဝမ်းနည်းဘွယ်ရာများ ကြုံရသဖြင့် နောက်ဆုံး၌ ပုပ်ရဟန်းမင်းမှာ အရှေ့အနောက် ခရစ်ယာန် အသင်းတော်များအား ပြန်လည်ပေါင်းစည်းရန် တိုးအားပေးခံရသော အခြေအနေသို့ ရောက်လာခဲ့သည်။ ထို ခရစ်ယာန် သာသနာပြု စစ်ကြီးမှာ ဗွတ်စလင်နှင့် ဂျူးတို့အား တိုက်ရန် ရည်ရွယ်ခဲ့သော်လည်း ခရစ်ယာန်ချင်းသာ အရှေ့အုပ်စုနှင့် အနောက်အုပ်စု အသင်းတော်များ ကွဲလျက် အရှေ့ပိုင်း အော့ဒိုးဒေါ့စ် အသင်းတော်ကြီးနှင့် ရိုမန်ကက်သလက် အသင်း တော် အကြား ကြီးမားသော ဂိုဏ်းကွဲ တိုက်ပွဲကြီး ဖြစ်ခဲ့လေတော့သည်။



၁၂၀၄ ခု စတုတ္ထအကြိမ်မြောက် ခရစ်ယာန် သာသနာပြု စစ်ဆင်ရေးအပြီး ဘိုင်ဇန်တိုင်အင်ပါယာတွင်းမှ ပေါ်ထွက်လာသော လက်တင် အင်ပါယာ

အယ်လ်ဘီဂျင်ဆင် ကရူးဆိတ်

အယ်လ်ဘီဂျင်ဆင် - ခရစ်ယာန် သာသနာပြု စစ်ဆင်ရေးကို အိုစီနာနီယား (ယခု ပြင်သစ် တောင်ပိုင်း) မှ မိစ္ဆာဒိဌိ ကဲသာ တို့အား လက်စတုံးစေရန် ရည်ရွယ်၍ ၁၂၀၉ ခုနှစ်တွင် စတင်ခဲ့သည်။^၆ ထိုစစ်ပွဲမှာ ဆယ်စုနှစ်နှင့် ကြာမြင့်ခဲ့ပြီး ပြင်သစ် မြောက်ပိုင်းသားတို့က တောင်ပိုင်းနယ်မြေများအား ပိုမိုချဲ့ထွင် ထိန်းချုပ်ရန် ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ပိုမိုထင်မှတ် နိုင်

သည်။ စစ်ပွဲအပြီးတွင် ကဲသာတို့နှင့် လွတ်လပ်သော တောင်ပိုင်းနယ်မြေမှာ လွတ်လပ်ရေး ဆိတ်သုန်း သွားရတော့
သည်။^၁

၁။ Contesting the Crusades By Norman Housley, pg. 42

၂။ Lewis, Archibald (January 1988). *Nomads and Crusaders: AD 1000–1368*. Indiana University Press.
[ISBN 9780253206527](#).

၃။ Villegas-Aristizábal, L. (2009), "Anglo-Norman involvement in the conquest of Tortosa and Settlement
of Tortosa, 1148–1180", *Crusades* 8, pp. 63–129

၄။ P. M. Holt, "Saladin and His Admirers: A Biographical Reassessment," *Bulletin of the School of
Oriental and African Studies, University of London*, Vol. 46, No. 2 (1983), pp. 235-239 [in JSTOR](#)

၅။ <http://boisestate.edu/courses/crusades/4th/08.shtml>

၆။ "[Massacre of the Pure](#)." *Time*. 28 April 1961.

၇။ [Crusades of the 13th century](#). Britannica Online Encyclopedia.